

מאוצרות הפרשה

פרשת במדבר נקראת לפני שבועות

בדרך כלל קוראים את פרשת במדבר בשבת הסמוכה לחג השבועות, ויש להבין טעם הדבר.

אמר על כך רבי משה פיינשטיין זצ"ל: מאחר וכל אדם מישראל מוטבעו הוא עניו ובישן, קיים חשש שמרוב ענוה הוא יאמר לעצמו: "מי אני ומה אני שאזכה ללמוד תורה". כמובן, לימוד התורה שלו יהיה בשפל גדול, ואף קיום המצוות של איש כזה יראה גרוע בהתאם להערכה העצמית הנמוכה שלו. לפיכך תיקנו שיקרא לפני מתן תורה את פרשת במדבר, שם ילמד ויראה שכאשר מנו את בני ישראל לא היו הבדלים בין החשובים לפשוטים. את כולם מנו, את משה רבינו לצד אחרון עמי הארצות, וכך יסיק שאם כולם שווים למנין, כולם שווים גם ללמוד התורה, וממילא גם כל קיום המצוות שלו יראה טוב יותר. (לאור הנר)

פקדיהם למטה דן, שנים וששים אלף ושבע מאות (א,לט)
שח הגרב"צ קוק שליט"א: לפני כמה שנים נכנסתי להתברך ממרן הגרא"ל שטינמן עם ידיד מארה"ב שבא עם בנו יחידו. וכיון שחפץ שיברכו מרן ביתר שימות לב פנה ואמר: אני רוצה ברכה לבן היחיד שלי. נענה אליו מרן במאור פנים ואמר: אתה יודע שגם מבן יחיד יכולים לרוות הרבה-הרבה נחת. והוסיף כי בפרשת במדבר רואים במניין בני ישראל שמתוך כל י"ב השבטים, השבט הכי גדול היה יהודה ואחריו היה שבט דן עם למעלה מששים ושנים אלף יוצאי צבא, לבד מגשים וטף, כאשר שאר השבטים היו פחותים מהם בהרבה.

ועורר מרן החפץ חיים כי אם נתבונן נבחין כי לדן היה בתחילה רק בן יחיד, וגם הוא היה חרש, ושמו חושים, בשונה משאר אחיו, שהתברכו בבנים רבים. מסתמא בשוק ריכלו אחר גבו של דן ואמר: מסכן, כל מה שיש לו זה רק בן אחד, וגם הוא כבר חרש. מי יודע מי תסכים להינשא לו, וכמה נחת הוא יראה מהם. מה שאין כן אחיו בנימין, יש לו עשרה בנים רבים, וכן שאר האחים, שהתברכו בבנים רבים, בוודאי הם יראו דורות ישרים מבורכים.

אך הטוב ומטיב, חשב לעשות אחרת. ודווקא מאותו בן הוא הקים שבט הכי מפורא. דווקא דן הוא זה שראה בנים ובני בנים רבים, יותר משאר אחיו. וייתכן שדווקא מחמת שהיה לו רק בן יחיד, פנה בנפש מרה בתפילה ותחנונים שיחוס עליו הקב"ה ויברכו בזרע רב ומבורך, בשונה משאר אחיו, שאולי פחות חששו מכך, אחר שראו בנים רבים הגדלים על ברכיהם. ולכן מתוך שהתפלל בהשתפכות הנפש, זכה לקרבת אלוקים אמתית ונשמעו תפילותיו לרצון לפני אדון כל. (שואלין ודורשין)

חג השבועות

חג מתן תורה – כידוע, אחד משמותיו של חג השבועות הנו: "חג מתן תורה". ולכאורה, מקשה בספר ברכת חיים, מדוע אנו קוראים לחג על שם "מתן התורה", ולא על שם החלק המשמעותי יותר – כלומר: "חג קבלת התורה"? הלא ברור כי השמחה אינה על נתינת התורה – אלא על כך שזיכנו לקבל את התורה ביום זה! אכן מיישב הוא בשם בעל הדרושי הרי"ם, כי ישנו הבדל משמעותי בין "מתן תורה" – לבין "קבלת התורה". בעוד שמתן התורה התרחש בו' בסיון לפני אלפי שנים, הרי שקבלת התורה מתרחשת מדי יום ביומו! בכל יום, בכל רגע ובכל שעה – מקבל כל יהודי מחדש את התורה, ומתחייב לשמור את מצוותיה! לפיכך, דוקא

השם "חג מתן תורה" – הוא המיצג את משמעותו המיוחדת של חג השבועות, להבדיל מהשם "חג קבלת התורה" שאינו מצוין מאורע שהתרחש בתאריך מסוים...

בשבילי נברא העולם – המשגיח הגאון רבי אליהו לופיאן זצ"ל אמר פעם בשיחה בליל שבועות, דהיה שווה להקב"ה לברוא את העולם 6,000 שנה, כדי שיהודי אחד יאמר פעם אחת בלבד "ברוך הוא וברוך שמו", ו"אמן" אחד שווה יותר מאלף "ברוך הוא וברוך שמו", ו"אמן יהא שמיה רבא" אחד שווה יותר מאלף "אמנים", ואילו אלף פעמים אמירת "אמן יהא שמיה רבא" לא מגיע לזכות לימוד תיבה אחת מלימוד התורה!.

אשרינו מה טוב חלקנו!

מגילת רות – העוני והייסורים – תנאי להשגת מעלות נשגבות
"ומה ענין רות אצל עצרת, שנקראת בזמן מתן תורה? ללמדך, שלא נתנה תורה אלא ע"י יסורין ועוני" (ילק"ש רות, תקצ"ד).

לכאורה דברי המדרש טעונים ביאור, וכי מה הקשר בין ייסורין ועוני, שעל ידן נתנה תורה, לרות? יתר על כן, מדוע ענין זה צריך להילמד דווקא בחג מתן תורה? ביאר זאת הנחלת יוסף (רבי יוסף זאב ליפוביץ זצ"ל): חז"ל מכנים את מגילת רות "ספרא דפורענותא", כשם שמכנים את ספר איוב. הסיבה לכך, שבשני הספרים הללו מסופר על אסונות גדולים שאירעו למשפחה עשירה ומכובדת. אולם כשנעייין נמצא חילוק בין השנים – מתוך פסוקיו של ספר איוב נושבת רוח צער ויגון, ואלו ממגילת רות, אף שמסופר בה על רעב, גלות, מוות ועוני – לא חשים ביגון ובאנחה. אולי מפני שמטרתו של ספר איוב להבליט את הצער, ואילו ספר רות, מטרתו להבליט את הישועה הגדולה שצמחה מתוך הצער, וכך העידו חז"ל (שם) על מגילת רות ואמרו שהוא ספר שיש לו אחרית, "דאמר רבי יוחנן, למה נקרא שמה 'רות', שזכתה ויצא ממנה דוד שרווהו להקב"ה בשירות ותשבחות". כיצד זכתה רות לפרי בעל ערך רב כל כך? רק ע"י ייסורין ועוני שסבלה. בעשר השנים שחייתה באושר עם בעלה, מחלון, במשפחתו המפוארת של אלימלך, לא הגיעה לאמירה הנשגבה: "עמך עמי ואלוקיך אלוקי" (רות א, ד). היא זכתה לתהליך של עלייה רוחנית רק לאחר שנשמתה נצרפה בכור הסבל והיגון. גדולתה צמחה מתוך ייסורין ועוני, ולא מתוך אושר ורווחה. המסופר במגילת רות הוא גם הנוחם לסבל ולתלאות של עם ישראל. התורה היא אחת משלש המתנות שנתן הקב"ה לעם ישראל ע"י ייסורין. ייסוריו הרבים של עם ישראל קשורים בקבלת התורה, כי באותה שעה ירדה "שנאת עולם לעם עולם" (רש"י איכה א, כא). וזהו הקשר בין רות למתן תורה, וזו הסיבה שחז"ל ראו לנכון לקבוע את קריאת מגילת רות בעצרת, מפני שרצו ללמד לעם ישראל את ערכם של הייסורים ואת הברכה שטומנים בחובם. וע"כ אמרו: "ומה ענין רות אצל עצרת, שנקראת בעצרת בזמן מתן תורה? ללמדך שלא נתנה תורה אלא ע"י ייסורין ועוני". בחג השבועות מוגשת לנו מגילת רות ככוס תנחומים. המגילה מלמדת אותנו כי מתוך הסבל והעינויים צומחים ההישגים הגדולים ביותר. כדאי, אפוא, לכל אדם מישראל להתעמק בסיפור המגילה ובדרך חייה של רות, כדי ללמוד ממנת חלקה של רות על האחרית הטובה הצפונה למי שהולך בדרך זו, ולכלל ישראל לעתיד לבוא! (ומתוק האור).

הכל מחריש – למען התורה

אנכי ה' אל אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. (שמות כ', ב')

ובשמות רבה כ"ט, ט': "א"ר אבהו בשם רבי יוחנן: כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה, צפור לא צוות, עוף לא פרה, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש קדוש, הים לא נזדעזע, הבריות לא דברו, אלא העולם שותק ומחריש.

דברי המדרש צריכים ביאור: לשם מה נזדקקו ישראל לאותם שינויים מדרכי הטבע בזמן קבלת התורה? וכי אילו הייתה הציפור מצייצת והשור היה גועה – היו בני ישראל מתקשים לשמוע את קול ה', עליו נאמר: "קול ה' שובר ארזים"!

את התשובה נבין על פי המעשה הבא: בתקופת מלחמת העולם הראשונה, קיבל הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל צו גיוס לצבא הרוסי. ברור היה לו, כי משמעות הגיוס לצבא – הינה סכנה מוחשית, רוחנית וגשמית כאחד. משום כך, עשה רבי משה כל אשר לאל ידו בכדי להעביר את רוע הגזירה ולהשתחרר מעול הגיוס. בין מגוון ההשתדלויות שעשה רבי משה, הוא אף נסע אל העיירה 'סמילוביץ' – אליה נאלץ רבינו ה'חפץ חיים' לגלות בעקבות המלחמה. חפץ היה לקבל את ברכתו של הכהן הגדול מאחיו, רבם של ישראל, אותו לא זכה לפגוש באופן אישי עד לאותו היום.

כאשר נכנס רבי משה אל בית המדרש, פגש את ה'חפץ חיים', כשהוא יושב עם הגאון רבי אלחנן ווסרמן ה"ד, ומשוחח איתו בלימוד. רבי משה הצטרף אל הדיון המשותף, וכאשר נוכח ה'חפץ חיים' כי לפניו עומד תלמיד חכם של ממש – האציל לו את ברכתו, ואמר:

"חז"ל הקדושים מלמדים (אבות ג', ו'), כי כל המקבל עליו עול תורה – מעבירים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ. ולכאורה, יש להתפלא: מדוע ציינו חז"ל כי יעבירו עול מלכות ממי שמקבל על עצמו עול תורה? כלום לא היה טוב יותר אילו עול המלכות לא היה מוטל עליו מלכתחילה? הלא מתאים יותר היה אילו נאמר: "כל המקבל עליו עול תורה – אין מטילים עליו עול מלכות"! "אכן התשובה היא, כי חז"ל הקדושים מתכוונים ללמדנו יסוד חשוב. הם מבקשים ללמדנו כי אדם המקבל על עצמו עול תורה, לא זו בלבד שלא יוטל עליו מכאן ואילך עול מלכות, אלא שאפילו אם כבר נגזרה עליו הגזירה והוטל עליו עול מלכות – יעבירו ממנו את העול הזה בכדי שיוכל לקבל על עצמו עול תורה בשלמות!".

כה אמר ה'חפץ חיים', ובמילים אלו נפרד מרבי משה. וראה זה פלא: לא חלפה אלא תקופה קצרה, והשלטונות הרוסים הודיעו כי נוכח הצלחת הגיוס הכללי – ייפטרו הרבנים מחובת גיוס. את ההזדמנות הזו, ניצל רבי דוד, אביו של רבי משה, בכדי להציל את בנו מחובת הגיוס באופן חוקי: בעיר הולדתו של רבי משה, אוזדה – לא כיהן באותם ימים כל רב, ובהמלצתו של רבי דוד הם ניאותו לקבל עליהם את רבי משה כרב, מה שפטר אותו באופן מיידי מחובת הגיוס...

ואנו על פי דרכנו למדנו, כי כאשר חפץ האדם בכל לבו ללמוד תורה – כל הכוחות העלולים להפריע לו ללמוד יתבטלו באחת. ומכאן, תשובה לשאלתנו: הן וודאי, לא היה להם צורך לישראל שכל אותם מרעישים ישתקו – על מנת שיוכלו לשמוע את דבר ה', אלא היה כאן מסר חשוב לעתיד. כפי שכל העולם דמם בעת נתינת התורה – כך תמיד, בכל עת בה יחפוץ האדם ללמוד תורה לשמה, על אף שבטבע יש כוחות רבים העלולים להפריעו מיגיעתו – כולם ישתקו וידממו בכדי לאפשר לאדם ללמוד תורה. ('ללמדך' מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

הלכות המצויות באכילת עוגת גבינה

א. מצוי הרבה סוגי עוגות גבינה שהדגן שבהם מועט ביותר, ואף אמנם שברכתו בורא מיני מזונות, משום שהדגן בא לטעם, מ"מ כשעושה קידוש בעינין שיאכל כזית מזונות תוך כדי אכילת פרס, מדין אין קידוש אלא במקום סעודה, ואם בא לקיים באכילת עוגת גבינה אלו דין קידוש במקום סעודה צריך לאכול כמות של עוגות, שיהא בו כזית דגן תוך כדי אכילת פרס, ומצוי מאד שלא עושים כן, ואזי לא יצאו חובת קידוש, וגם אכלו קודם קידוש. ועוד מכשול מצוי עי"ז דלאחר אכילתו מברך ברכה מעין ג', והוי ברכה לבטלה! כי לא אכל כזית מזונות תוך כ"פ, ואין הגבינה העומדת בפנ"ע (כמצוי) מצטרפת לשיעור הכזית, והו"ל לברך בורא נפשות. (עיין מנחת שלמה ח"א סימן צ"א אות ד').

והעצה לכך שלאחר הקידוש יאכל תחילה כזית מזונות באופן שיש בו כזית בתוך כדי אכילת פרס, ואח"ז יאכל מאכלי חלב כנהוג. [וצ"ע האם סגי שיאכל בהמשך אכילתו כזית דגן תוך כ"פ, או צריך להסמיך אכילת הכזית דגן לקידוש, כדי שהקידוש יהא סמוך לסעודה].

ב. מצוי שעוגת הגבינה שאוכלים בשבועות באה לפניו כשהיא פרוסה וכן מונחים לפניו כמה סוגי מזונות (מלבד עוגות גבינה), ואז יש להקפיד בדיני קדימה בברכת בורא מיני מזונות בב' פרטים בזה. האחד, להקדים לברך על המזונות שהם שלמים (עוגיה וכיו"ב) קודם פרוסת עוגת גבינה אפילו גדולה, ואפילו כשהפרוסה חביבה יותר [קדימת "שלם" על "חביב" הוא נידון באחרונים, והכי קי"ל]. והשני, כתב הביה"ל (סימן ר"ח, ט' ד"ה ואם) בשם הפמ"ג שיש להקדים לברך על פת אפילו לא נקיה לפני פת מעורבת עם דברים אחרים שיש בה כזית בכדי אכילת פרס. כלומר הגם דקיי"ל כל שיש בו ממין דגן מברך במ"מ, מ"מ יש קדימה לברך על מאכל שרובו מזונות ממאכל שיש בו מיעוט מזונות. ולפי"ז בהרבה מקרים בעוגות גבינה אמנם יש כזית דגן תוך כ"פ, אבל הרוב הוא גבינה וכיו"ב, וכשמונח לפניו גם עוגיה וכיו"ב שהיא עשויה ברובה ממני דגן הרי היא קודמת למזונות שיש בהם מעט דגן.

ויש מקום לדון בדברי הביה"ל הנ"ל שמא איירי באופן (כדוגמת השו"ע שם) בתערובת של הקמח עם דברים אחרים, דאז אם הרוב אינו דגן מקדימין ליה את המאכל שהוא רוב מין דגן, אבל בתערובת דגן המצויה בעוגת גבינה שיש למשל פס של דגן, ועליו גבינה, דאמנם כיון שנאפו יחד ברכתו במ"מ, מ"מ הפס דגן ניכר בפנ"ע, ושם הרי הוא רוב דגן, ומחמתו נקבעת הברכה לבמ"מ, אולי אין דין להקדים מאכל שרובו בכללותו מיני דגן. רצ"ע.

ג. כמו כן יש לעורר כשעושים את הקידוש והמזונות אחר תפילת ותיקין, (כי עיקר סעודת החג שאוכלים בה בשר כדין יו"ט עושים מאוחר יותר), וכיון שהיו נעורים כל הלילה, סתם בנ"א רעבים ועלולים בקל לאכול שיעור קביעות סעודה המחייב נט"י וברהמ"ז, [ובפרט מצוי הדבר בישיבות שלא מצוי שטעמו באמצע הלילה, ולאחר התפילה רעבים], ויזהר ליקח שיעור מזונות כדין בלא קביעות סעודה, ויראה להשביע רעבונו בשאר מאכלי חלב וכיו"ב. (הרב יהודה ניסים, גליון במה תורנית)

תשובה לחידה משובע קודם: על המילים: "וזכרת את ברית יעקב" אומר רש"י: "בחמשה מקומות נכתב מלא, ואליהו חסר בחמשה מיעקב נטל אות משמו של אליהו ערבין שיבאר גאלת בניו"

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות קנר – קפלן להולדת הבן הנכד משפחת וינשטיין להולדת הבן משפחת הרב גלנר לנשואי הבן
משפחת גודינגר לנשואי הבת משפחת יהודה שטרנברג להכנסת הבן לעול תורה ומצוות משפחת דהאן להכנסת הבן לעול תורה ומצוות
משפחות רפופרט להולדת הבן הנכד משפחות פרויליך – איצקוביץ להולדת הבת הנכדה משפחת אהרן להולדת הבן
משפחות עובד להולדת הבן משפחות אקרמן – קלופפר להולדת הבן הנכד משפחת זיכל להולדת הבת
גני הדב: משפחות גלוסקין – הרב פלדמן לאירוסיה הבת הנכדה משפחת שמיר לנשואי הבן